

Характеристика сутності системи управління економічною безпекою підприємства в умовах сучасного розвитку

Роман Проць¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.04.2023	Економіка	658.29-049.5

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10036488>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Метою дослідження є дослідження сутнісних аспектів системи управління економічною безпекою підприємства в сучасних умовах розвитку. Встановлено, що системи управління економічної безпеки будь-якого підприємства України формується при акцентувати максимальної уваги на агресивні зміни в їх зовнішнього середовища. Визначено, що забезпечення економічної безпеки підприємства – це дуже складна, науково-організаційна діяльність, яка з набутих досвідом, лише покращується й видає бажаний ефект для його керівництва. Охарактеризовано, що діючі системи захисту не працюють й не готові адаптуватися під нові умови розвитку. Починаючи з 2020 року, виникає постійна актуалізація безпекової діяльності і формування ефективної системи управління економічною безпекою але на це потрібні ресурси й правильний підхід. Наукові погляди та сутність економічної безпеки могли втратити свою актуальність, оскільки були запропоновані до вищезгаданих подій. Сформовано структуру підсистем в функціонуванні загальної системи управління підприємством. Визначено, що управління економічною безпекою за стратегічними, тактичними та оперативними рівнями дозволяє запобігати руйнівному впливу зміни факторів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства та запобігати її зниження до рівня, в межах якого підприємство не може функціонувати без загрози стабільності його діяльності. Сформовано авторське бачення яке передбачає, що система управління економічною безпекою підприємства повинна являти собою комплекс заходів її суб'єктів щодо визначених об'єктів, які направлені на протидію негативному впливу сучасних загроз, що можуть спричинити кризову ситуацію і нашкодити загальній стратегії розвитку. Доведено, що вибудована система управління економічної безпеки підприємства дозволить спочатку не тільки уникнути фінансових і матеріальних втрат, а й збільшити прибуток, зробити компанію більш привабливою для інвесторів, оскільки за інших рівних умов зниження ризиків виникнення непередбачених витрат є найпривабливішим критерієм.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, управління економічною безпекою, система управління, сутність управління безпекою, безпека

¹аспірант, ЗВО "Львівський університет бізнесу та права", Львів, 7900, Україна, <http://orcid.org/0009-0003-0613-3795>

Characteristics of the essence of the enterprise economic security management system in the conditions of modern development

Abstract. *The purpose of the study* is to study the essential aspects of the enterprise economic security management system in modern development conditions. It has been established that the economic security management system of any Ukrainian enterprise is formed by focusing maximum attention on aggressive changes in their external environment. It has been determined that ensuring the economic security of an enterprise is a very complex scientific and organizational activity, which only improves with the experience gained and produces the desired effect for its management. It is characterized that the existing protection systems do not work and are not ready to adapt to new development conditions. Starting from 2020, there is a constant updating of security activities and the formation of an effective economic security management system, but this requires resources and the right approach. Scientific views and the essence of economic security may have lost their relevance as they were proposed for these events. The structure of subsystems in the functioning of the general enterprise management system has been formed. It has been determined that managing economic security at strategic, tactical and operational levels makes it possible to prevent the destructive impact of changes in factors in the internal and external environment of an enterprise and prevent its decline to a level within which the enterprise cannot operate without threatening the stability of its activities. The author's vision has been formed, which assumes that the economic security management system of an enterprise should be a set of measures by its subjects on certain objects aimed at countering the negative impact of modern threats that can lead to a crisis situation and harm the overall development strategy. It has been proven that an established management system for the economic security of an enterprise will initially allow not only to avoid financial and material losses, but also to increase profits and make the company more attractive to investors, since, other things being equal, reducing the risk of unexpected costs is the most attractive criterion.

Keywords: economic security of an enterprise, economic security management, management system, essence of security management, security.

Вступ

Постановка проблеми. Потреба у безпеці – це основна потреба, як у житті однієї людини чи кількох, держави, і суспільства загалом. В даний час в умовах ринкової економіки сфера безпечного існування настільки зменшилася, що постійне і масове незадоволення цієї потреби негативно впливає на розвиток і функціонування громадян, підприємств, держав і суспільств, погіршуючи кризовий стан всіх сфер його життєдіяльності. Тоді для захисту підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз ми розглянемо стратегію економічної безпеки як основу забезпечення цієї галузі. Стратегія розвитку підприємства - це основний шлях досягнення поставлених цілей та реалізації завдань перед підприємством. Це довгостроковий план дій без деталізації етапів, методів та тактичних дій. Розробка стратегії підприємства потрібна для пристосування бізнесу до постійно мінливого зовнішнього та внутрішнього середовища в умовах ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти сутності системи управління економічною безпекою підприємства розкривалися в роботах таких вчених як В. Г. Аніловська, Дж. Аргенті (J. Argenti), В. Бівер (W. Beaver), О. Барановський, І. Бланк, В. Боронос, К. Горячева, І. Д'яконова, М. Єрмошенко, З. Живко, Я. Жаліло, Ф. Журавка, С. Ілляшенко, С. Кавун, М. Криштанович, О. Ляшенко, В. Мартинюк, С. Мельник, І. Мойсеєнко, Т. Момот, В. Мунтіян, Є. Олейніков, І. Оттенко, Є. Палига, О. Силкін, І. Ревак, Ю. Ус, М. Флейчук, В. Франчук, М. Швець, Л. Шемаєва, С. Шкарлет, В. Шлемко, В. Шликов, О. Шляйфер, А. Штангрет та інші. Однак ряд теорії і концепцій сутності системи управління

економічною безпекою підприємства із врахуванням сучасних аспектів, досі залишаються не розкритими в повній мірі, що і зумовило вибір даної тематики і її сучасну актуальність.

Метою дослідження є дослідження сутнісних аспектів системи управління економічною безпекою підприємства в сучасних умовах розвитку.

Результати

Національна економіка України проходить суттєвий трансформаційний процес із поступовим поглинанням факторів глобалізації й цифровізації. Світовий економічний простір відкриває нові можливості для конкуренції і знаменує собою перехід на загострення боротьби як на внутрішньому ринку, так і на зовнішньому. Проте, останній період часу, функціонування відкритих соціально-економічних систем зумовлено суттєвими ускладненнями, котрі утворилися внаслідок пандемії COVID-19 й військової агресії російської федерації. Такі умови і проблеми спроможні зруйнувати будь-який стійкий й сталий розвиток відкритих соціально-економічних систем. Говорити про сприятливі умови функціонування відкритих соціально-економічних систем в Україні, сьогодні, не приходиться. Діючі системи захисту не працюють й не готові адаптуватися під нові умови розвитку. Починаючи з 2020 року, виникає постійна актуалізація безпекової діяльності і формування ефективної системи управління економічною безпекою але на це потрібні ресурси й правильний підхід. Наукові погляди та сутність економічної безпеки могли втратити свою актуальність, оскільки були запропоновані до вищезгаданих подій. Трактування й розуміння управління економічною безпекою видозмінилося й потребує по новому розглядати дане поняття, узагальнюючи попередній досвід, врахування складного перебігу подій в функціонуванні сучасних відкритих соціально-економічних систем й сучасну динамічність зовнішнього середовища.

Важливість системного підходу, в контексті забезпечення економічної безпеки підприємства, обумовлена безліччю зовнішніх причин, головними з яких виділимо такі: розвиток глобальної мережі комунікацій, що ведуть до глобалізації світової економіки за допомогою набуття безлічі багатосторонніх ділових контактів; зменшення часових циклів розвитку науково-технічної революції, що веде до зміни технологій; наростаюча відкритість національної економіки та її орієнтація на активну участь у міжнародному поділі праці, що призводить до посилення конкуренції на внутрішньому ринку; погіршення екологічної обстановки та різке зменшення значної кількості природних ресурсів.

Всі перелічені вище процеси, що відбуваються на міжнародному ринку в більшості випадків можна розцінюватися як основну загрозу економічної безпеки будь-якого підприємства, на які підприємству вплинути майже неможливо. У цій ситуації підприємство може виконати адекватне стратегічне планування, які можуть дозволити забезпечити економічну безпеку його діяльності та мінімізувати несприятливі наслідки змін у сучасних умовах господарювання.

Система управління підприємством є унікальним явищем, що уособлює в собі значну кількість функціональних підсистем, таких як: виробнича підсистема; фінансова підсистема; маркетингова підсистема; кадрова підсистема; інноваційно-технічна підсистема, тощо [1-7]. Проте, як вже було відмічено раніше, безпекова підсистема, сьогодні, повинна займати одне із центральних місць серед інших. Таким чином, слід представити авторське бачення структури системи управління підприємства із виділенням позиції підсистеми економічної безпеки в ній (рис.1).

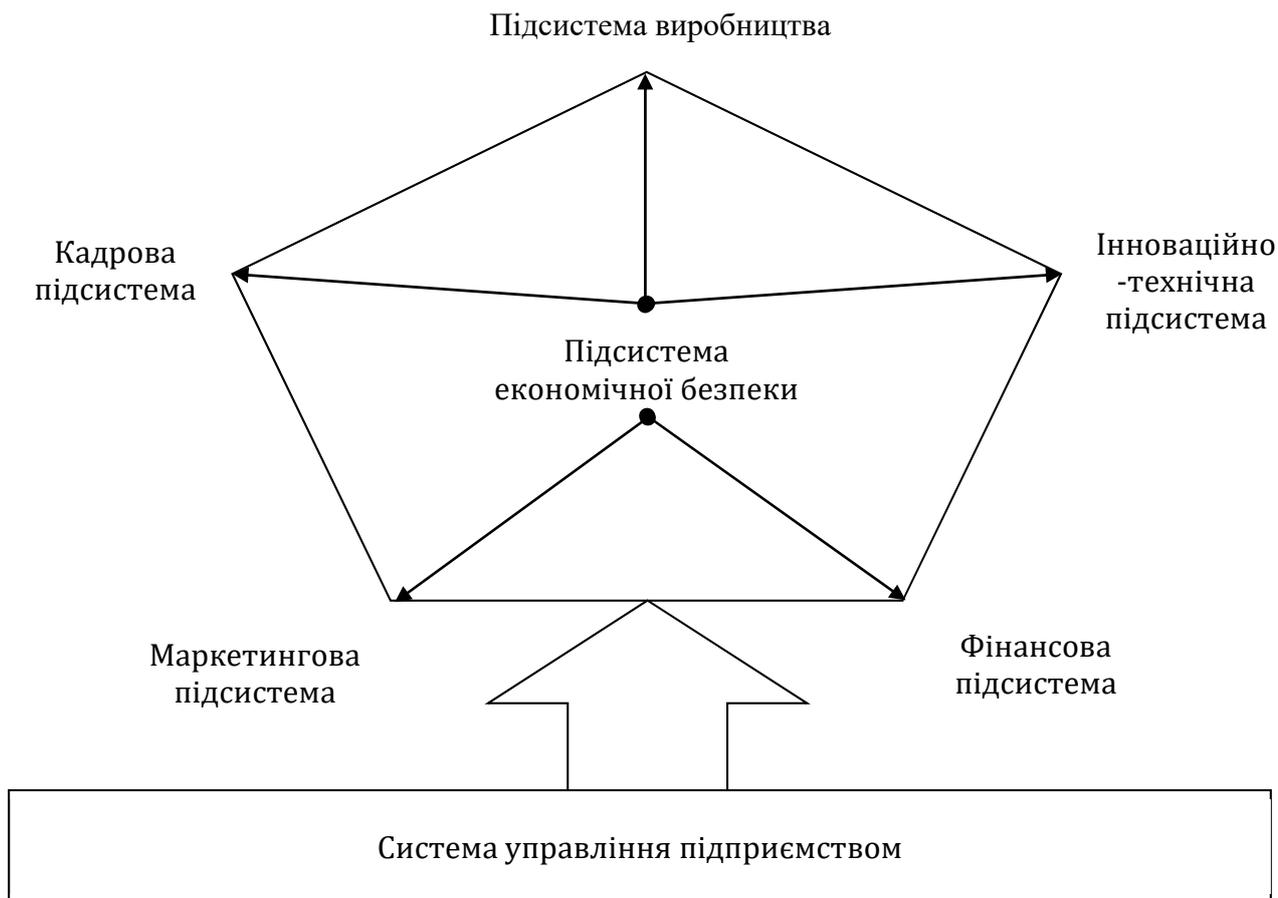

Рис.1. Структура підсистем в функціонуванні загальної системи управління підприємством

Відтак, авторське бачення передбачає, що система управління економічною безпекою підприємства повинна являти собою комплекс заходів її суб'єктів щодо визначених об'єктів, які направлені на протидію негативному впливу сучасних загроз, що можуть спричинити кризову ситуацію і нашкодити загальній стратегії розвитку.

Таким чином, для того щоб визначити стратегію поведінки підприємства та реалізувати її, керівництво має мати достовірну та всебічну достатню інформацію про вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Внутрішнє середовище необхідне щоб докладно розкрити всі сильні і слабкі сторони підприємства, а зовнішня, щоб деталізувати загрози і можливості підприємства. Так, сильні сторони галузі та сильні сторони організації часто можуть відігравати вирішальну роль при виборі стратегії економічної безпеки підприємства. Грамотно вибудована система управління економічної безпеки підприємства дозволить спочатку не тільки уникнути фінансових і матеріальних втрат, а й збільшити прибуток, зробити компанію більш привабливою для інвесторів, оскільки за інших рівних умов зниження ризиків виникнення непередбачених витрат є найпривабливішим критерієм.

Висновки

Підсумовуючи, зазначимо, що управління економічною безпекою за стратегічними, тактичними та оперативними рівнями дозволяє запобігати руйнівному впливу зміни факторів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства та запобігати її зниження до рівня, в межах якого підприємство не може функціонувати без

загрози стабільності його діяльності. Забезпечення економічної безпеки сучасного підприємства має бути спрямоване на досягнення взаємодії всіх елементів, засобів та заходів у системі економічної безпеки, що можливе лише за наявності грамотно збудованого механізму забезпечення економічної безпеки підприємства, якому відводиться найважливіша роль в управлінні. При цьому особливої важливості набуває проблема розстановки пріоритетів намічених напрямів розвитку підприємства, відповідності стратегії внутрішньовиробничим процесам, а саме: політиці управління оновленням основних засобів, технічному та технологічному переозброєнню, впровадженню інновацій, системі мотивації та розвитку персоналу, екологічності виробництва тощо.

Список використаних джерел:

1. Iskajyan, S.O., Kiseleva, I.A., Tramova, A.M., Timofeev, A.G., Mambetova, F.A., Mustaeв, M.M. Importance of the information environment factor in assessing a country's economic security in the digital economy. *International Journal of Safety and Security Engineering*, Vol. 12, No. 6, 2022, pp. 691-697.
2. Bondarenko, A.F., Zakharkina, L.S., Syhyda, L.O., Saher, L.Y. The economic and marketing attractiveness of countries: Measurement and positioning in terms of economic security. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 15, No. 4, 2020, pp. 439-449.
3. Todoshchuk, A., Motorniuk, U., Skliaruk, T., Oliinyk, I., Kornieieva, T. Modelling information systems for personnel management: Navigating economic security in the transition to Industry 5.0. *Ingénierie des Systèmes d'Information*, Vol. 28, No. 3, 2023, pp. 595-601.
4. Melnyk, S., Shuprudko, N., Kolosovska, I., Berest, I., Pasichnyk, M. (2020). Anti-crisis personnel management in the process of ensuring the economic security of the enterprise. *Business: Theory and Practice*, 21(1), 2020: 272-281.
5. Iskajyan, S.O., Kiseleva, I.A., Tramova, A.M., Timofeev, A.G., Mambetova, F.A., Mustaeв, M.M. Importance of the information environment factor in assessing a country's economic security in the digital economy. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 12(6), 2022: 691-697.
6. Entringer, T., Nascimento, D., Ferreira, A., Siqueira, P., Boechat, A., Cerchiaro, I., Mendonça, S., & Ramos, R. Comparative analysis main methods business process modeling: literature review, applications and examples. *IJAERS*, 6(5), 2019, 100–116.
7. Zhai, H., Huang, Y., Chen, L., Li, Q. The strategy of enterprise investment activities under the network economy environment. *IPPTA: Quarterly Journal of Indian Pulp and Paper Technical Association*, 2018, 30(8): 846-851.